

Josep Romeu i Figueras, en el record (1917-2004)

Lluís Calvo Calvo

lcalvo@bicat.csic.es

Consell Superior d'Investigacions Científiques

El dia 18 de desembre de 2004 va morir a l'edat de 87 anys, en el seu domicili de Barcelona, el Dr. Josep Romeu i Figueras (Òdena, 1917), un dels primers estudiosos que, des de l'acadèmia i a partir de la segona meitat de la dècada de 1940, dedicà una part significativa dels seus esforços a l'estudi de la cultura tradicional i popular catalana i d'arreu. Després d'haver-se incorporat a l'exercit republicà durant la guerra civil espanyola, comença els seus estudis de filosofia i lletres el 1939 a la Universitat de Barcelona, aleshores "Universitat Central", moment en què entrà en contacte amb un seguit d'estudiants que, amb el temps, tingueren un paper destacat en la cultura catalana com Joan Ainaud, Josep Palau i Fabre, Joan Triadú o Antoni Maria Badia i Margarit, entre d'altres. A la vegada, conegué a alguns professors íntimament relacionats amb l'etnografia catalana de l'època com el Dr. Tomàs Carreras i Artau, gràcies al qual, al cap d'uns anys, s'incorporà a l'Institut Espanyol de

Musicologia, centre en el qual dugué a terme bona part de la seva tasca científica fins a la seva incorporació a la Universitat Autònoma de Barcelona ja a la dècada de 1970.

Els interessos d'en Romeu Figueras sempre tingueren com a centre la preocupació per indagar les relacions entre poesia popular i literatura i tot allò referit a la transmissió de

la tradició, preocupacions que va fer explícites en la seva obra *Poesia popular i literatura* (Barcelona: Curial, 1974, pàg. 5): "[...] els fenòmens derivats de l'aptitud creadora i generativa de la poesia popular; les múltiples i sovint ben productives implicacions del folklore en la literatura i de la literatura en el folklore; [...] el valor, la naturalesa i les característiques dels processos creadors i de les manifestacions artístiques que es produeixen en zones intermèdies on es troben i s'interfereixen la frontera del folklore i la frontera de la literatura; [...] la naturalesa distintiva i l'entitat essencial, d'una banda, de la transmissió folklòrica autèntica, realment oral i perllongada indefinidament, i de l'altra, de la transmissió literària quan afecta productes poètics relacionats amb els folklòrics, però que no ho son en realitat." Quan ja acabà els seus estudis el 1943 ja definí la seva futura trajectòria

quan inicià la seva formació posdoctoral, com també les recerques per a la seva tesi doctoral, la qual va llegir a la UB el 1947 i fou editada el 1948 pel Consell Superior d'Investigacions Científiques: *El mito de "El Comte Arnau" en la canción popular, la tradición y la literatura*, treball que va rebre el "Premio Menéndez Pelayo" al millor treball de recerca de 1948. Per a dur a terme aquest treball, el Dr. Romeu feu amplis treballs de camp a la zona del Ripollès, la Garrotxa i d'altres comarques limítrofs, gràcies als quals, al llarg dels anys, publicà un nombre significatiu de treballs de caire etnogràfic com, per exemple, "Mitos tradicionales pirenaicos (Alto Ripollés y Valle de Ribas de Freser)" (*Pirineos*, VI, 1950); "Folklore de la lluvia y tempestades en el Pirineo catalán (Alto Ripollés y Valle de Ribas de Freser)" (*Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, VII, 1951); *La nit de Sant Joan* (Barcelona: Barcino, 1953); *Materials i estudis de folklore* (Barcelona: Altafulla, 1993). Aquests treballs es combinaren amb d'altres més de caire etnopoètic, en els quals presentà els seus interessos sobre les relacions entre folklore i literatura: *Joan Timoneda i "La Flor de Enamorados". Cançoner bilingüe. Un estudi i aportació bibliogràfica* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, 1972); *Poesia popular i literatura* (Barcelona: Curial, 1974); *Estudis de lírica popular i lírica tradicional antigues* (Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 1993). A més, i ja en la seva qualitat d'investigador del CSIC, treballà en diversos cançoners, com el que va editar en col·laboració amb l'etnomusicòleg alemany Màrius Schneider *Cancionero popular de la provincia de Madrid* (CSIC, 1951), el qual fou el resultat, fonamentalment, de les recerques que l'estudiós Manuel García Matos va fer a la dècada de 1940. Però, a més, el Dr. Romeu amplià, de manera notable, els seus àmbits de treball, tot esdevenint poeta (*Obra poètica*. Barcelona: Selecta, 1951; *Sobre Maragall, Foix i altres poetes*, 1984) i crític (*Assaig i altres indagacions crítiques*, 1996; *D'assaig i crítica*, 1997), promotor cultural -fou un dels creadors el 1947 de la revista de lletres i arts *Ariel*- i estudiós i animador del teatre antic i medieval, sobre el qual es poden consultar les seves obres: *Teatre hagiogràfic* (1957), *Teatre profà* (1962) i els tres volums de *Teatre català antic* (1994-1995).

A més, des de la seva creació fou el president del jurat del Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular: des del primer moment, incorporà a les deliberacions el seu rigor pel que fa tant a la concepció com a la realització dels treballs, tot aportant els seus amplis coneixements sobre cultura tradicional i popular, aspectes sobre els quals sempre insistia en la necessitat de la seva diferenciació. De ben segur, el seu acurat treball al llarg de més de cinquanta anys esdevindrà motiu d'estudi, coneixement i empenta per a noves recerques i consideracions sobre la nostra realitat cultural; potser la seva millor herència es contingui en aquests versos d'ell mateix:

"Quan serà m'enduré trofeus i llances,
les plagues a la carn, el vent amarg,
les planes i els barrancs, la flor dels arços,
l'arena i els conreus sollats de sang.
I us deixaré la fruita."

Josep Romeu i Figueras, *El llegalat*

Q.D.E.P.

Article publicat el gener de 2005.